

NOI CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA VIEȚII ȘI ACTIVITĂȚII PICTORULUI SAVA HENȚIA (1848 - 1904)

Iulia Ramona Dan

Sava Henția este un nume de rezonanță, binecunoscut între artiștii penelului – nu puțini - născuți sau care au activat pe meleagurile Albei¹, "una dintre naturile – cum îl califica G. Oprescu – cele mai înzestrate și mai captivante"², evoluând de la stilul academic la cel realist, debordant.

Născut la 1 februarie 1848 la Sebeșel, satul din preajma Sebeșului, va fi al 8-lea din cei 14 copii care au supraviețuit din familia preotului Ilie Henția, căsătorit (1896) cu Ana (n. Dăncilă) din Răchita. După absolvirea școlii primare se va stabili, începând cu 1862, la București, adus aici de unchiul său dinspre mama, fotografii Zaharia Dănciulescu. Îmbolnăvindu-se în 1863 de febră tifoidă³, va rămâne din cauza tratamentului, cu chinină, surd pe viață. Doi ani mai târziu începe cursurile Școlii de Belle Arte din București, pe care o absolvă în 1870, având - între alții - ca profesori pe Th. Aman și Gh. Tătărescu. Se remarcă alături de colegii săi M. Ștefănescu, M. Dan și D. Marinescu. În colecțiile Muzeului municipal din Sebeș se păstrează două interesante documente din această perioadă legate de numele său și anume:

1. Certificatul⁴ eliberat de către Academia Națională, Direcția Pinacotecii și a Școlei de Belle Arte, nr. 45, București, Septembrie, 8, 1867, "Prin care se atestă că D-nu **Savu Henția** elevul Bursier din Școla de Belle – Arte din București, secțiunea de Pictură, este în imposibilitate d'a avea alta ocupațiune decât cariera ce a îmbrățișat fiind din naștere surdu și mut, precum se poate confirma într-un chip și mai legal prin alăturat certificat medical. Direcțiunea Școlei de Belle Arte din București crede că zoticind pe mai sus numitul elev de la ocupațiunile sale în care a făcut deja un progres destul de însemnat, nu mai că aceasta ar fi foarte periculos pentru dânsul, dar ar fi privat în viitor de singurul mijloc d-a se scuti fiind silit apoi să ajunge la Clemența publică. Directorele Școlii de Belle Arte din București, Th. Aman (ss)".

2. "Certificatu Medicalu"⁵. Pe urma invitațiunei făcute de către D-nu Director al Școlei de Bele – Arte din București spre a examina starea sănătății elevului dintr-acea Școla, Savu Henția, afirm că într-adevăr el este lipsit de Auzu și de Vorbă și prin urmare este imposibile d-a se ocupa de cel de specialități ce au de scop imitațiune. 1867 - 12 septembrie Doctor W. Marcovici, Professor de Anatomie la Școla de Bele Arte din București. După V cel Verde Subsemnat de mai sus fiind adresată D-lui Marcovici de încredințat și de Subscrisu numai pre cel de atinge de dânsa Subcomisar D. Ionescu, 1867 sept. 14". Ștampila Pinacotecii.

Reiese din cele de mai sus că tânărul artist era scutit de alte materii ("ocupațiuni") în afara celor de specialitate, găsind înțelegerea necesară la conducerea școlii, dovada desigur și a talentului său.

În urma concursului câștigat cu lucrarea "Orfeu și Euridice" în 1871, Sava Henția primește o bursă și pleacă la Paris, în cetatea academismului, unde va studia - făcând scurte vizite și în Italia – la Ecole de Beaux - Arts, devenind elevul pictorului academist Alexandre Cabanel, trecând și prin atelierul lui Pierre Paul Prud'hon, cel care avea o pictură "împregnată de amintirea poetică a rococoului"⁶. Reîntors în țară în 1874 este pe rând profesor la Externatul de fete la Azilul Elena Doamna și la Școala profesională de fete.

Din august 1877 este înștiințat prin "scrisoru de însoțire" a doctorului Davilla ca este "atașat la Ambulanța Marelui Quartier General pe tot timpul resbelului", ca și corespondent⁷, autoritățile fiind rugate "a da ajutorul de care va avea trebuință pentru îndeplinirea misiunii de artist", atrăgându-se atenția "tuturor persoanelor cari vor fi în relațiune cu Domnu Hintzea că D-lui suferă de ua surditate aproape completă", care "pune ore care greutate în relațiunile sale"⁸. Prezența sa pe front "prilej providențial și nesperat de progres artistic "îi va permite observarea crudei realități a războiului și realizarea a numeroase

¹ X X X, Documentar. Biografia unor destine, Alba Iulia, 1993, p. 94, passim; Vezi și I. Mărgineanu, M. Pop, Documentar. Biografia unor destine. Artă Plastică, III, Alba Iulia, 1998, passim, volum plin - din păcate de greșeli și omisiuni.

² G. Oprescu, Pictura românească în secolul XIX. București, 1943, p. 193 passim.

³ M. Popescu, Sava Henția, București, 1954, p. 8.

⁴ Inv. 286 A.

⁵ Inv. 286 B.

⁶ L. Drăgoi Expoziția retrospectivă, Sava Henția, București, 1974, p. 8, nota 4.

⁷ Din echipa de pictori făcând parte și N. Grigorescu, G. D. Mirea și C. Popp de Szathmari.

⁸ Biblioteca Academiei. Cabinetul de Stampe. Arhiva artiștilor plastici, Sava Henția, acte 1-17, apud L. Drăgoi, op.cit., p. 13, nota 14.

și însemnate opere, primind mai târziu pentru acestea – între altele – și medalia artistică Bene Merenti (clasa a II-a).

Din 1878, după război își continuă activitatea didactică și expozițională în București și țară. Realizează la comandă portrete, decorații interioare și picturi murale la Casa Vernescu (Str. Sf. Apostoli, nr. 2) și la platforma vechiului Teatru Național (bombardat în 1944), ilustrează diferite cărți etc.

După 1880, călătorește mult prin țară, pe Valea Prahovei și Teleajenului, în zona Câmpulungului, Câmpinei⁹, vizitând mănăstirile Suzana (1882), Pasărea (1892) și Comana (1898). Din 1886 îl întâlnim la Brebu, unde își cumpără o casă decorând biserica de aici și pe cea din Milcov. Câteva fotografii de arhivă (fig. 2), aflate la Muzeul municipal din Sebeș ni-l prezintă la Brebu, în perioada 1890-1894, în fața unei cârciumi, sau împreună cu preotul Ghita și soția acestuia¹⁰. Alte două fotografii aflate în aceleași colecții¹¹ îl înfățișează la vârsta maturității și în 1903, cu un an înaintea morții sale din 21 februarie 1904. În ultimii ani ai vieții a revenit pe meleagurile natale, vizitându-și rudele, realizând iconostase pentru bisericile din Răhău (1894-1899) sau Vințu de Jos (1899) pictând (1902) biserica ortodoxă din cimitirul din Sebeș - Alba¹², sau decorând peretele de nord al bisericii "Sf. Treime" din Săsciori, căreia i-a dăruit icoana de hram și un epitaf cu scena „Punerii în mormânt”¹³.

În 1973 (la 125 de ani de la nașterea sa), 1974 și 1978 (la 130 de ani de la moarte), se organizează la Cluj și respectiv Sebeș¹⁴ expoziții omagiale. Bustul pictorului - opera a sculptorului Tiberiu Panait - a fost dezvelit (Fig. 3) în satul său natal Sebeșel, la 16 noiembrie 1975¹⁵, unde se afla și casa natală¹⁶, aflată¹⁷ - din păcate - într-o avansată stare de degradare.

Prin numeroasele sale lucrări, peste 500¹⁸ - compoziții mitologic - alegorizante, opere de inspirație mitologică, istorică, prin portretistica, ca reporter de război (1877-1878), spectator al târgurilor și bălciurilor, ca autor a numeroase scene de vânătoare, naturi statice cu flori sau prin pictură murală ori decorativă, Sava Henția s-a impus ca un autor prolific, "unul dintre acei artiști - cum scria Amalia Pavel în 1973 - receptivi care au absorbit într-un fel sau altul efluviile spirituale ale epocii lor, conștienți fiind de importanța acestor absorbții”¹⁹. El este un adevărat și laborios cronicar în imagini al timpului său, divers ca tehnică, tematică și viziune artistică, în ciuda handicapului sau fizic.

Documentele și fotografiile prezentate, aflate în colecțiile Muzeului municipal Sebeș, aduc - sperăm - noi contribuții la cunoașterea artistului și omului Sava Henția.

⁹ Ibidem, p. 19, nota 23.

¹⁰ Inv. nr. 822 și 823, publicate de L. Dragoi, în *Expoziția retrospectivă Sava Henția (1848-1904)*, Cluj, 1979, fig 10 și 11.

¹¹ Inv. nr. 873 și 825, donate de familia Vasii din București.

¹² L. Dragoi, op. cit., p. 22; Vezi și *Îndrumător Pastoral*, XIX - XX, 1996 - 2000, Alba Iulia, 2000, p. 300, nr. 42.

¹³ Ghe. Fleșer în *Sava Henția (1848-1904). 150 de ani de la nașterea artistului*. Catalog, Alba Iulia, 1998, p. 9.

¹⁴ Idem, *Opera pictorului Sava Henția în patrimoniul cultural al jud. Alba*, în *Apulum*, XIX, 1981, p. 499-505.

¹⁵ Muzeul municipal din Sebeș deține un număr de 43 lucrări semnate de autor, cf și Ghe. Ciul, *Colecția "Sava Henția" a Muzeului Mixt Sebes*, în *Revista Muzeelor*, nr. 6, VIII, 1971, p. 518-519. În județul Alba se află de asemenea numeroase alte lucrări în colecții particulare.

¹⁶ D. O. Dan, în *Breviar. Muzeu, colecții muzeale, monumente și situri arheologice, monumente și ansambluri de arhitectură, monumente de for public, artă statuară, monumente ale eroilor, plăci memoriale și comemorative, rezervații științifice și monumente ale naturii*, Alba Iulia, 1993, p. 139-140; N. Josan, Ghe. Fleșer, A. Dumitran, *Oameni și fapte din trecutul județului Alba în memoria urmașilor*, Muzeul Național al Unirii, Bibliotheca Musei Apulensis, III, Alba Iulia, 1996, p. 349, fig. 188.

¹⁷ Lista Monumentelor Istorice. Județul Alba, București, 2000. Clădiri memoriale (cod LMI-AB-5128, respective Cod LMI'92 01-C-0002).

¹⁸ Ghe. Fleșer, op. cit., p. 3.

¹⁹ L. Drăgoi, op. cit., p. 5, nota 1.

ACADEMIA NAȚIONALĂ
DIRECȚIA PINACOTECEI

ȘCOLEI DE BELE-ARTE

Nr. 45.

București, Septembrie 2, 1867.

Certificat

Prim care se atestă că D^{na} Tareu Nantia
elevă Burseru din Școala de Belle-Arte din Bu-
curești, (Știința de Pictură) este în imposibilitate
de a avea altă ocupație de călătorie
ce a înstrăinată, fiind din naștere surdă
și Mute, precum și poate conștientiza înțeles
cîmpu și mai legată prin alți surzi Certifi-
catul medical. Direcțiunea Școlii de Belle-
Arte din București, unde, ca notăm pe
mai sus numitul elevă este Ocupațional
săle, în care a fost ținută de la un timp
Școala de însemnat, nu numai că aceasta
ar fi fost periculoasă pentru D^{na} Tareu, dar
ar fi putut în viitor de singurului medic
de la mîntu fiind scutit după ce merge
la Clementa publică. —

Directorul Școlii de Belle-Arte
din București. Ch. M. an

Fig. 1- Certificat medical

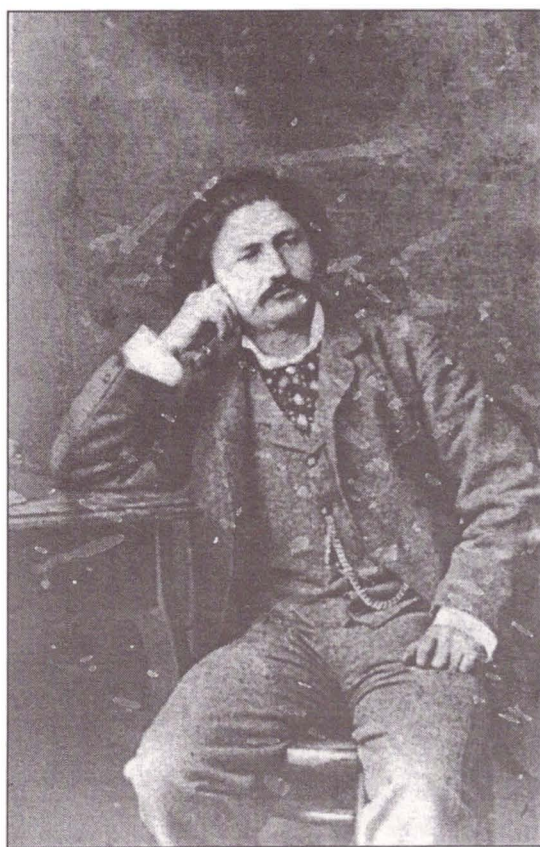

Fig. 2. - Fotografii ale artistului

Fig.3 - Casa natală a pictorului Sava Henția

NEW CONTRIBUTION TO THE KNOWLEDGE OF LIFE AND ACTIVITIES CONCERNING PAINTER SAVA HEȚIA

Summary

The author presents some interesting and inedit documents and pictures placed in collections of Municipal Museum of Sebeș, presetting a well-documented summary in the life and activity of the painter Sava Henția. The study wants to be a contribution at the recognize of lifetime opera of the artist born on Alba places.

THE LIST OF ILLUSTRATIONS

Fig. 1 - Medical certificate

Fig. 2 - Pictures of the artist Sava Henția

Fig. 3 - Native house of the painter Sava Henția